

Wybitni Ludzie z Limanowszczyzny

Artyści, pisarze, naukowcy, sportowcy, działacze społeczni. Ziemia Limanowska szczyli się wybitnymi osobistościami, które tworzyły, oraz zmieniały historię – tę lokalną, jak również tę „wielką” – historię Polski, a nawet świata. Każda z przedstawionych tu osób była lub jest prawdziwym autorytetem. Działali w różnych epokach, na różnych drogach i w różnych dziedzinach zdobywali osiągnięcia – wszystkich jednak łączy wielki umysł, nieprzeciętny talent oraz rodzinna ziemia – Ziemia Limanowska.

Przyjrzyjmy się zatem postaciom wielkich kobiet i mężczyzn z terenu Limanowszczyzny, którzy niejednokrotnie swoim umysłem i zdolnościami wyprzedzali swoje czasy: prekursorom, innowatorom, do dziś inspirującym do działania i pokazującym swoim przykładem i dorobkiem, że warto i należy żyć (z) pasją.

ANDRUSIKIEWICZ JAN KANTY (1815-1850) – nauczyciel ludowy i organista, organizator i przywódca słynnego powstania chochołowskiego – bohaterskiego zrywu górali z Chochołowa na Podhalu w 1846 r. Urodził się w Słopnicach k. Limanowej. Był organistą kolejno w Staniątkach, Rychwałdzie i Chochołowie. Po upadku powstania chochołowskiego skazany został na ciężkie więzienie i osadzony w twierdzy Spielberg. Uwolniony dzięki powszechnej amnestii po dwóch latach, zamieszkał w Kamienicy, gdzie znalazł schronienie w gościnnym dworze Maksymiliana Marszałkowicza. Tam też zmarł na tyfus i został pochowany na miejscowym cmentarzu, grób jego nie dochował się jednak do naszych czasów. W miejscu, gdzie wg tradycji miał być pochowany, Towarzystwo Miłośników Ziemi Limanowskiej postawiło symboliczny głaz.

ARMIŃSKI FRANCISZEK (1789-1848) – znakomity astronom, urodzony w Tymbarku. Profesor Uniwersytetu Warszawskiego i pierwszy dyrektor Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie, które zaopatrzył w najnowocześniejsze wówczas instrumenty obserwacyjne.

ZYGMUNT BERLING (1896-1980) – generał Ludowego Wojska Polskiego, legendarny już dzisiaj dowódca I Dywizji im. Tadeusza Kościuszki – formacji, która powstała w czasie II wojny Światowej na terenie Związku Radzieckiego i stała się załóżką Ludowego Wojska Polskiego. Urodził się w Limanowej, do ostatnich lat swojego życia utrzymywał serdeczny kontakt ze swoimi rodzinnymi stronami, pełniąc m.in. funkcję Honorowego Prezesa Towarzystwa Miłośników Ziemi Limanowskiej.

CZYŻEWSKI TYTUS (1880-1945) – znakomity malarz, poeta, teoretyk sztuki, jeden z twórców formizmu. Urodzony w Berdychowie koło Przyszowej. Jest autorem licznych portretów, madonn i kompozycji o tematyce ludowej. Jako poeta był uczestnikiem pierwszych wystąpień polskich futurystów. Autor zbiorów poetyckich „Zielone oko”, „Elektryczne wizje”, „Noc-Dzień”. Jego późniejsze utwory są stylizowane na ludowy prymityw (Pastorałki).

Ks. płk JONIEC JÓZEF (1900-1956) – urodzony w Sowlinach k. Limanowej. Żołnierz Legionów Józefa Piłsudskiego, uczestnik wojny 1919-1920. Wyświęcony na kapłana w 1925 r., wikariusz w Czarnym Dunajcu, proboszcz w Balinie. W czasie II wojny światowej naczelnym kapelanem /proboszczem/ Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich i III Dywizji Karpackiej; aktywny uczestnik walk pod Tobrukiem i Monte Casino oraz kampanii włoskiej III Dywizji Karpackiej. Organizator polskich cmentarzy wojennych na ziemi włoskiej. Po wojnie proboszcz i dziekan oświęcimski. Jego imię nosi Szkoła Podstawowa Nr 3 w Limanowej.

KUBALA LUDWIK (1838-1918) – wybitny historyk, znawca dziejów XVII w. Urodził się w Kamienicy k. Limanowej, dzieciństwo zaś i młodość spędził w Łukowicy. Zmarł we Lwowie, gdzie spędził prawie całe swe twórcze życie. Autor

niezwykle dawniej poczytnych „Szkiców historycznych”, na których m.in. oparł swą „Trylogię” Henryk Sienkiewicz. Znane i cenione są również inne jego monografie historyczne – m.in. Jerzy Ossoliński, Stanisław Orzechowski i jego wpływ na rozwój i upadek Reformacji w Polsce.

MAŁACHOWSKI STANISŁAW (1736-1809) – referendarz wielki koronny, słynny Marszałek Sejmu Czteroletniego, jeden z twórców Konstytucji 3-go Maja. Jako właściciel dóbr ziemskich w Dobrej k. Limanowej, realizując głoszone przez siebie postępowe reformy społeczno-gospodarcze, rozdał pomiędzy swych poddanych 255 morgów ziemi, zniósł pańszczyznę, wprowadzając w zamian oczyszczanie oraz wybudował i uposażył szkołę ludową.

MAREK JÓZEF (1900-1958) – spółdzielca i sadownik, jeden z twórców tymbarskiej „Owocarni”, inicjator zakładania na Limanowszczyźnie sadów sadzonych w szerokich rzędach, co umożliwiło równoczesną uprawę roli. W czasie okupacji hitlerowskiej organizował pomoc żywnościową dla oddziałów partyzanckich i najbardziej potrzebującej ludności wiejskiej. Człowiek wielkiego serca i dobroci, inicjator wielu czynów społecznych. Poseł na Sejm PRL w latach 1957-1958. Temu przedziwnemu człowiekowi poświęcona jest książka Stanisława Mleczki, nosząca tytuł „Góry zakwitną sadami”.

ORKAN WŁADYSŁAW (1875-1930) – właściwe nazwisko: Franciszek Smreczyński – znany pisarz i poeta, piewca uroku pejzażu gorczańskiego i zarazem wyraziciel nędzy wsi góralskiej. Urodził się w Porębie Wielkiej i tam spędził prawie całe swe twórcze życie. Autor powszechnie znanych powieści „Komornicy”, „Drzewiej”, „W roztokach”. Szczególną poczytnością cieszą się nowele Orkana, a wśród nich „Nad urwiskiem”, „Miłość pasterska”, „Juzyna”. Wydał również cztery tomy poezji. Grób jego znajduje się na Cmentarzu Zasłużonych w Zakopanem. W Porębie Wielkiej zaś, do dnia dzisiejszego stoi jego dom, w którym urządzone jest niewielkie muzeum pamiątek po pisarzu.

WĘGRZYNOWICZ LEOPOLD (1881-1960) – nauczyciel, krajoznawca, organizator i propagator ruchu turystyczno-krajoznawczego wśród młodzieży szkolnej. Jeden z twórców i długoletni redaktor pisma krajoznawczego „Orli lot”, członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, w wydawnictwach, którego opublikował wiele cennych przyczynków do poznania kultury ludowej Beskidu Wyspowego. Lata dziecińne i ostatnie lata swojego życia spędził w Dobrej k. Limanowej, tam też zmarł i został pochowany na miejscowym cmentarzu parafialnym. Na jego rodzinnym domu Towarzystwo Miłośników Ziemi Limanowskiej ufundowało pamiątkową tablicę.

ŻUŁAWSKI JERZY (1874-1915) – powieściopisarz, poeta, dramaturg i filozof, autor słynnej powieści fantastycznej „Na srebrnym globie”, „Zwycięzca” i „Stara Ziemia”. Wydał również kilka zbiorów poezji oraz szereg dramatów : „Eros i Psyche”, „Wianek Mirtowy”, „Koniec Mesjasza”, „Ijola”, „Dyktator” i inne. Współredaktor krakowskiej „Krytyki”. Taternik, jeden z założycieli Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Całe swe dzieciństwo spędził w rodzinnym dworku Słomiana w Młynnem k. Limanowej.